

POSTANOWIENIE

23 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 23 kwietnia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M.M. i S.M.
przeciwko P.K.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na skutek skargi kasacyjnej P.K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 24 stycznia 2023 r., I ACa 85/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. oddala wniosek adw. M.C. o zasądzenie od Skarbu Państwa na jej rzecz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu kasacyjnym;**
- 3. oddala wniosek adw. K.W. o zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego.**

(A.G.)

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w

art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 24 stycznia 2023 r. (sygn. akt I ACa 85/21) pełnomocnik pozwanego P.K. – zarzucając w ramach podstawy kasacyjnej rażące naruszenie prawa materialnego – oparł wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., argumentując, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powołana przez skarżącego przesłanka oczywistej zasadności skargi zachodzi wtedy, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień – przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej – o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19). Należy podkreślić, że samo twierdzenie o rażącym naruszeniu prawa – nawet jeśli strona uznaje je za oczywiste – nie przesądza o spełnieniu przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania decyduje dopiero sytuacja, w której naruszenie prawa prowadzi do wydania

oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi stanowić odrębny, samodzielny wywód prawny, niezależny od uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 2 k.p.c.). Sąd Najwyższy na etapie przedsądu ocenia wyłącznie tę część skargi i nie jest uprawniony do poszukiwania w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych argumentów, które mogłyby zastąpić brak wykazania przesłanek przedsądu. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinno zawierać argumentację prawną wykazującą – z odwołaniem się do orzecznictwa lub poglądów doktryny – że sąd drugiej instancji dopuścił się oczywistego naruszenia prawa. Przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi Sąd Najwyższy nie może rekonstruować na podstawie uzasadnienia podstaw kasacyjnych ani całości wywodów skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 14 maja 2020 r., I CSK 380/19 oraz z 29 stycznia 2016 r., IV CSK 525/15).

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że skarga kasacyjna nie zawiera wyodrębnionej jednostki redakcyjnej przeznaczonej na uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, czego wymaga art. 398⁴ § 2 k.p.c. W treści skargi – bezpośrednio po sformułowaniu wniosku o przyjęcie skargi i powołaniu przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – pojawia się sformułowanie „albowiem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”, mogące sugerować zamiar przedstawienia takiego uzasadnienia, jednak nie tworzy ono samodzielnego wyvodu prawnego, który mógłby wykazać spełnienie powołanej przesłanki. Formalne powołanie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie zostało poparte żadną argumentacją pozwalającą stwierdzić oczywistą zasadność skargi. Skarżący nie wskazał w uzasadnieniu wniosku uchybienia o charakterze elementarnym, dostrzegalnego *prima facie*, bez potrzeby pogłębionej analizy prawnej. Samo przekonanie strony o wadliwości rozstrzygnięcia, nawet wyrażone w kategoriach „oczywistości”, nie stanowi podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Tego rodzaju ogólne deklaracje nie mogą zastąpić wymaganej argumentacji wykazującej istnienie przesłanki przedsądu. W części zatytułowanej „Uzasadnienie” skarżący również nie przedstawia żadnej argumentacji odnoszącej się wprost do przesłanki przedsądu. Ogranicza się tam do opisu stanu faktycznego, wartości przedmiotu zaskarżenia oraz uzasadnienia zarzutu naruszenia prawa materialnego,

a więc do wyводу dotyczącego podstawy kasacyjnej, nie zaś uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący nie wykazał więc, aby skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Mając na uwadze treść uzasadnienia tego wniosku, w powiązaniu z zarzutami wypełniającymi podstawę skargi kasacyjnej, należy przyjąć, że skarżący próbuje uzasadnić oczywistą zasadność skargi argumentami dotyczącymi naruszenia art. 898 § 1 k.c. w zw. z art. 35 k.r.o. oraz art. 42 k.r.o. Twierdzi, że Sąd drugiej instancji niewłaściwie zastosował te przepisy i przyjął możliwość odwołania darowizny jedynie wobec jednego z małżonków dopuszczającego się rażącej niewdzięczności względem darczyńców, mimo że darowizna została dokonana na rzecz obojga małżonków do ich majątku wspólnego, a złożone oświadczenie o odwołaniu darowizny oraz żądanie zwrotu ½ udziału skierowane zostało tylko do jednego z nich. Argumentacja ta stanowi jednak wyłącznie polemikę z oceną prawną sądu drugiej instancji, nie zaś wykazanie oczywistego uchybienia o charakterze elementarnym. Nawet w ramach uzasadnienia podstawy kasacyjnej skarżący nie uwzględnia obowiązującej zasady prawnej wpisanej do księgi zasad prawnych oraz aktualnej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego w tym zakresie, mimo że – powołując się jedynie na uchwałę Sądu Najwyższego z 18 lutego 1969 r. (III CZP 133/68) oraz jednostkowe postanowienie Sądu Najwyższego z 5 lutego 2012 r. (I CSK 284/11) – sam wskazuje, iż „nie jest to jedyne stanowisko wyrażane przez Sąd Najwyższy w sprawach tego rodzaju”.

W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 31 marca 2016 r., III CZP 72/15 (OSNC 2016, nr 7-8, poz. 80) Sąd Najwyższy wprost odniósł się do powoływanych przez skarżącego orzeczeń oraz poglądów i jednoznacznie potwierdził obowiązywanie zasady prawnej wyrażonej wcześniej w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 28 września 1979 r., III CZP 15/79 (OSNC 1980, nr 4, poz. 63). Zgodnie z tą zasadą, w razie odwołania darowizny w stosunku do jednego z małżonków rzecz darowana staje się przedmiotem współwłasności obojga małżonków w częściach równych, a darczyńca może żądać przeniesienia na niego udziału należącego do małżonka, wobec którego darowiznę odwołał, a gdyby nie było to możliwe – zwrotu wartości tego udziału (art. 405 k.c.).

W konsekwencji skarga opiera się na poglądach nieaktualnych, pominiętych przez późniejsze orzecznictwo oraz doktrynę, a jej argumentacja nie podważa obowiązującej zasady prawnej. Skarżący nie odniósł się do wskazanych orzeczeń, nie przedstawił argumentacji podważającej zasadę prawną ani jej późniejsze potwierdzenie. Powołanie orzeczeń historycznych, zwłaszcza odosobnionego judykatu Sądu Najwyższego z roku 2012, zakwestionowanego następnie przez pełny skład Izby Cywilnej w roku 2016, nie może stanowić podstawy wykazania oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. W tych okolicznościach skarga kasacyjna nie spełnia przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Skarżący pozwany nie wykazał przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. w postaci oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wobec czego Sąd Najwyższy odmówił jej przyjęcia do rozpoznania. Rozstrzygnięcie to przesądza o wyniku postępowania kasacyjnego i stanowi podstawę do oceny zgłoszonych przez pełnomocników stron wniosków kosztowych, które – niezależnie od użytej przez nich terminologii – zmierzały do uzyskania przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

Skarga została wniesiona w grudniu 2023 r., a odpowiedź na nią – w kwietniu 2024 r., jednak zgodnie z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2026 r., poz. 87), do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jego wejścia w życie stosuje się przepisy tego rozporządzenia. Stanowisko to potwierdził Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z 23 października 2025 r., I CSK 3945/24. W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy orzekał 23 kwietnia 2026 r., co oznacza, że zastosowanie znajduje wskazane

rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w aktualnym brzmieniu.

Gdy chodzi o wniosek pełnomocnika powodów, adw. M.C., ustanowionej z urzędu, został on sformułowany w odpowiedzi na skargę kasacyjną i obejmował żądanie „zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika z urzędu powodów adw. M.C. – kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu kasacyjnym według norm z wyboru na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, które nie zostały zapłacone w żadnej części”. Wniosek ten dotyczył zatem zasądzenia od Skarbu Państwa na jej rzecz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom według norm z wyboru. Wprawdzie prawidłowo pełnomocnik powodów powinna była wnieść o przyznanie kosztów, jednak nieścisłość ta nie ma decydującego znaczenia. Istotne jest bowiem to, że odpowiedzialność Skarbu Państwa za koszty związane z pomocą prawną udzieloną stronie z urzędu ma charakter subsydiarny i aktualizuje się dopiero w sytuacji, w której nie zasądzono zwrotu kosztów na rzecz strony od przeciwnika procesowego. Tymczasem pełnomocnik powodów nie złożyła wniosku o obciążenie strony przeciwnej – pozwanego kosztami postępowania kasacyjnego, co wyklucza możliwość przejścia do dalszych etapów przewidzianych dla subsydiarnej odpowiedzialności Skarbu Państwa. Brak wniosku o obciążenie pozwanego kosztami postępowania kasacyjnego oznacza, że Sąd Najwyższy nie może orzekać o kosztach procesu między stronami, gdyż zgodnie z art. 109 § 1 k.p.c. sąd orzeka o kosztach wyłącznie na wniosek strony. W świetle uchwały Sądu Najwyższego z 7 października 2021 r., III CZP 51/20, wniosek pełnomocnika z urzędu skierowany wyłącznie przeciwko Skarbowi Państwa nie obejmuje *implicite* żądania obciążenia przeciwnika procesowego kosztami postępowania. Wniosek pełnomocnika powodów dotyczył jedynie Skarbu Państwa, co wyklucza możliwość uznania go za wniosek o zasądzenie kosztów na rzecz jej mocodawców od pozwanego. W konsekwencji stanowił on *de facto* wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, tyle że złożony przedwcześnie i skierowany przeciwko niewłaściwemu podmiotowi, co uzasadniało jego oddalenie.

Odnosząc się natomiast do wniosku pełnomocnika pozwanego, adw. K.W., ustanowionego z urzędu, należy wskazać, że został on zgłoszony w skardze kasacyjnej i obejmował żądanie „zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika pozwanego – adw. K.W., ustanowionego dla niego z urzędu, kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych”. Wniosek taki może być składany w sytuacji, w której nie ma podstaw do obciążenia strony przeciwnej, co w przypadku pozwanego – który przegrał w postępowaniu kasacyjnym – mogłoby się aktualizować. Jednak również ten wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie. Zgodnie z § 3 powołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14 maja 2024 r., także w aktualnym brzmieniu, wniosek o przyznanie kosztów musi zawierać oświadczenie, że opłata nie została zapłacona w całości lub w części. Wniosek pełnomocnika pozwanego nie zawierał takiego oświadczenia, co – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego – skutkuje obligatoryjną odmową przyznania kosztów (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 maja 2020 r., IV CSK 662/19; z 5 listopada 2021 r., III CSK 237/20; z 10 czerwca 2022 r., I CSK 1054/22; z 11 października 2024 r., I CSK 2397/24, z 18 września 2025 r., I CSK 563/25). Ponadto pełnomocnik pozwanego posłużył się konstrukcją właściwą dla pełnomocnika z wyboru, wnosząc o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, podczas gdy pełnomocnik ustanowiony z urzędu powinien wnosić o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, zgodnie z art. 122 § 1 k.p.c. Uchybienia te łącznie uniemożliwiały uwzględnienie wniosku.

Wspólnym celem obu wniosków było uzyskanie wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną z urzędu w postępowaniu kasacyjnym. Różniły się jedynie sposobem ich sformułowania oraz momentem zgłoszenia, a uchybienia popełnione przez pełnomocników miały odmienny charakter: pełnomocnik powodów złożyła wniosek przedwcześnie i skierowała go przeciwko niewłaściwemu podmiotowi, natomiast pełnomocnik pozwanego nie dopełnił wymogu formalnego w postaci oświadczenia o nieuiszczeniu opłaty oraz posłużył się konstrukcją właściwą dla pełnomocnika z wyboru. Oba wnioski nie spełniały przewidzianych przepisami prawa wymogów formalnych i materialnoprawnych, co uniemożliwiało ich uwzględnienie.

(A.G.)

[SOP]